

20.3.2012

Valtiovarainministeriö

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö 29.2.2012, VM 125:02/2007

JULKISHALLINNON TIETOLUOVUTUSTEN PERIAATTEET JA KÄYTÄNNÖT

Valtiovarainministeriö on pyytänyt päätöksentekoa ja jatkokehittämistä varten lausuntoa julkaisusta Julkishallinnon tietoluvutusten periaatteet ja käytännöt (Valtiovarainministeriön julkaisuja 2/2012), joka on Julkishallinnon tietovarantojen saatavuuden ja käytön edistäminen -työryhmän loppuraportti.

Eläketurvakeskus on saanut lausuntopyynnön tiedoksi Perustietovarantojaoston (Pertiva) jäsenenä. Eläketurvakeskus katsoo tarpeelliseksi lausunnon antamisen, vaikka Eläketurvakeskus ei kuulu valtion budjettitalouden piiriin, ei ole julkisen hallinnon viranomainen eikä kuulu julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain piiriin.

Eläketurvakeskuksen toiminnasta on säädetty lailla, ja se hoitaa muiden tehtäviensä lisäksi laissa määrättyjä julkisia tehtäviä. Suomen työeläkejärjestelmän toimijoihin kuuluu Eläketurvakeskuksen lisäksi eläkelaitoksia, jotka ovat sekä julkisen sektorin toimijoita että yksityisiä yrityksiä. Työeläkeasioissa ne kaikki käyttävät julkista valtaa ja hoitavat julkista tehtävää ja kuuluvat siltä osin julkisuuslain soveltamisalaan.

Eläketurvakeskus on jäsenenä Pertivassa ainoana ei-viranomaisena siitä syystä, että Eläketurvakeskus ja eläkelaitokset ylläpitävät yhdessä Suomen merkittävimpien rekistereiden joukkoon kuuluvia tietovarantoja, muun muassa kaikki vakuutetut työsuhteet sisältävää ansaintarekisteriä ja kaikki työeläkepäätökset sisältävää eläkerekisteriä.

Raportissa olisi Eläketurvakeskuksen näkemyksen mukaan ollut aiheellista ottaa huomioon myös työeläkejärjestelmän tietojärjestelmät.

1

Tausta

Valtiovarainministeriö asetti Julkishallinnon tietovarantojen saatavuuden ja käytön edistäminen -työryhmän tavoitteeksi eri tietovarantojen saamisen tietojen tarvitsijoille tarkoituksenmukaiseen hintarakenteeseen johtavilla hinnoitteluperiaatteilla ja lisenssiehdoilla.

20.3.2012

Selvitettävänä vaihtoehtona esitetään tietojen osittaista tai täydellistä maksuttomuutta. Tavoitteena on, että tietovarantojen tiedot ovat laajasti yhteiskunnan käytössä.

Valtiovarainministeriön lausuntopyynnössä pyydetään kannanottoja erityisesti jäljempänä kohdassa 3 esitettyihin kysymyksiin.

2

Eläketurvakeskuksen tietoluovutukset viranomaisille nykyisin

Eläketurvakeskuksen rekisterinpito- ja rekisteripalvelutehtävistä on säädetty Eläketurvakeskuksesta annetun lain (397/2006) 2 §:n 1 momentin 5 kohdassa. Sen mukaan Eläketurvakeskuksen tehtävänä on huolehtia laissa sille määrättyjen tehtävien hoitamiseksi tarvittavista rekistereistä ja työeläkelaitosten työeläkelakien mukaista toimintaa varten tarvitsemien tietojen saatavuudesta.

Eläketurvakeskus vastaa työeläkejärjestelmän keskusrekisterien sisällöstä ja hoitaa ja kehittää niihin liittyvää ilmoitusliikennettä ja rekisteripalveluita. Eläketurvakeskuksen tehtävänä on myös luovuttaa keskitetysti työeläkejärjestelmän tietoja niille viranomaisille ja sosiaaliturvaa hoitaville toimijoille, joilla on laissa säädetty oikeus näiden tietojen saamiseen.

Valtion maksuperustelakia ei sovelleta työeläkejärjestelmän suoritteisiin. Eläketurvakeskuksesta säädetyn lain 5 §:n 1 momentissa säädetään, että Eläketurvakeskuksella on oikeus periä tuottamistaan palveluista toimintokohtaisia palvelumaksuja. Työeläkelakien mukaista eläketurvaa hoitavat eläkelaitokset vastaavat Eläketurvakeskuksen lainmukaisten tehtävien hoitamisesta aiheutuvista kustannuksista mukaan lukien tietoluovutukset siltä osin kuin Eläketurvakeskuksen saamat toimintokohtaiset palvelumaksut ja muut tuotot eivät riitä niitä kattamaan.

Viranomaisten tehtäviä koskevassa erityislainsäädännössä on yleensä säädetty, että julkisen hallinnon viranomaisilla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada Eläketurvakeskukselta tietoja maksutta.

Tiedon välittäminen on suurelta osin hoidettu teknisillä ratkaisilla, joilla viranomainen saa tiedot käyttöönsä koneellisesti. Eläketurvakeskus maksaa viranomaisten tietojenantopalveluista aiheutuneet kustannukset tietojärjestelmätoimittajalleen Arek Oy:lle. Eläketurvakeskus ei saa nykyisin käypää korvausta tietojen luovutuksesta viranomaisille.

Työeläkejärjestelmän osalta nykytilannetta voisi kuvata siten, että työeläkejärjestelmä osallistuu maksuttomien tietoluovutusten kautta julkishallinnon toimeenpanokustannusten maksamiseen.

20.3.2012

3

Eläketurvakeskuksen lausunto

Tietoluovutuksista perittäviä maksuja koskevista periaatteista, niiden toteuttamisesta ja vaikutuksista

Eläketurvakeskuksen näkemys on, että julkiset perustietovarannot tulee saada vapaasti kaikkien toimijoiden käyttöön aina kun se on tietosuojalainsäädännön mukaan mahdollista.

Työryhmä ehdottaa kahta eri tilanteisiin sovellettavaa periaatetta tietoluovutuksista perittäviin maksuihin. Vaihtelevien maksukäytäntöjen selkeyttäminen ja tietojen käytön lisääminen ovat sinänsä kannatettavia tavoitteita.

Tietoluovutusten maksuperiaatteita ehdotetaan sovellettavaksi vain julkisen hallinnon viranomaisten väliseen sähköiseen tietojenluovutukseen. Eläketurvakeskus ei ole tällainen viranomainen. Otamme jäljempänä kantaa Eläketurvakeskuksen tietoluovutusten maksuttomuuteen viranomaisille.

Loppuraportissa esitetään jatkoselvitystä mm. siitä, miten julkishallinnon tietovarantojen ylläpitäjille korvataan tietojen luovuttamisesta aiheutuvat kustannukset. Raportissa todetaan, että tietovarantojen ylläpidon ja tietopalveluiden kehittäminen edellyttää viranomaisten tulomenetysten korvaamista budjettirahoituksella.

Siirtyminen tietojen maksuttomuuteen tai irrottamiskustannusten korvaamiseen vähentää tietovarantojen ylläpitäjien tuloja. Irrottamiskustannukset muodostuvat tietoluovutusta varten rakennetun tietopalvelujärjestelmän pääomakustannuksista, käyttökustannuksista sekä luovutuskohtaisista kustannuksista. Yksikkökustannukset saadaan, kun mainitut kustannukset jaetaan tietoluovutusten volyymilla.

Laadukkaiden tietovarantojen ylläpito ja tarjoaminen edellyttävät pysyviä resursseja. Eläketurvakeskuksen mielestä muutos ei saisi vaarantaa tietopalvelujen tarjoamista tai tietojen laatua.

Jos tulomenetykset korvataan julkisen hallinnon viranomaisille, Eläketurvakeskus pitää erityisen perusteltuna tietoluovutusten kustannusten korvaamista myös Eläketurvakeskukselle. Eläketurvakeskuksella tulisi siis olla oikeus periä tietoluovutuksistaan ja rekisteripalveluistaan omakustannusperusteisia maksuja julkisen hallinnon viranomaisilta.

20.3.2012

Julkisen hallinnon avoimen datan lisenssimalli ja sen soveltuvuus sellaisiin julkisen hallinnon tietoa-
aineistoihin, joiden luovuttamiselle ei ole mitään lainsäädäntöön perustuvia rajoituksia.

Avoin data tarkoittaa dataa, joka on vapaasti käytettävissä ja kierrätettä-
vissä avoimella lisenssillä. Esitetyn rinnakkaisen käyttöoikeuden myön-
tävän lisenssin ehtojen mukaan tietoaaineistoa voi vapaasti kopioida ja le-
vittää, muokata ja hyödyntää kaupallisesti ja ei-kaupallisesti, yhdistellä
muihin tuotteisiin sekä käyttää osana sovellusta tai palvelua.

Eläketurvakeskus pitää ehdotusta julkisen hallinnon avoimen datan li-
senssimalliksi varsin onnistuneena.

Julkisuuden ja maksuttomuuden ohella tärkeä datan hyödynnettävyyteen
vaikuttava tekijä on aineistoihin mahdollisesti kohdistuvat tekijänoikeu-
det ja lisenssikäytännöt. Julkishallinnon organisaatiot voivat edistää da-
tan uudelleenkäyttöä lisensoimalla tietovarannot sallivasti, esimerkiksi
ehdotetun mallin mukaisesti.

Eläketurvakeskuksen näkemys on, että mahdollisimman selkeästi ilmoi-
tetut ja standardeja noudattavat käyttöehdot vähentävät sekä aineiston
tuottajien että aineiston käyttäjien epävarmuutta datan hyödyntämisessä.

Eläketurvakeskus pitää myös tarpeellisena sitä, että aineistoa käytettäessä
aineiston tai sitä hyödyntävän palvelun yhteyteen on liitettävä maininta
alkuperäislähteestä ja aineistoversion ajankohdasta.

Perusrekisteritietojen käyttöehdoista ja niiden soveltamisesta perusrekisterien ja julkisen hallinnon
viranomaisten muiden tietovarantojen tietojen käsittelyyn ja luovuttamiseen.

Ehdotettujen käyttöehtojen tavoitteena on määritellä ja yhdenmukaistaa
viranomaisten perusrekistereistä luovutettujen tietojen käsittelyä.

Eläketurvakeskus yhtyy loppuraportin näkemykseen, että lainsäädännön
vaihtelevuudesta johtuen kaikkiin perusrekistereihin soveltuvien käyttö-
ohjeiden laatiminen ei ole tarkoituksenmukaista. Viranomaiset voivat
laatia tietovarantojaan koskevat käyttöehdot yleisten käyttöehtojen poh-
jalta lisäämällä niihin mahdollisesta muusta lainsäädännöstä johtuvat eri-
tyisvaatimukset. Tämä huomioiden esitettyjä käyttöehtoja ja niiden esi-
tystapaa olisi Eläketurvakeskuksen mielestä tarpeen hieman lyhentää tai
tiivistää.

Ehdotetut toimenpiteet ja tehtävät

Eläketurvakeskuksen lakisääteiset tehtävät edellyttävät rekisterien jatku-
vaa ylläpitoa ja kehittämistä sekä tietovarantojen hallintaa. Eläketurva-
keskuksella on rekisterinpitäjänä velvollisuus valvoa tietojen

20.3.2012

oikeellisuutta ja tietojen käsittelyä ja se vastaa myös rekisterien ylläpitoon liittyvästä palvelutoiminnasta.

Lähes kaikki työeläkejärjestelmän ja Eläketurvakeskuksen rekistereissä olevat tiedot ovat henkilötietoja ja siten lain mukaan salassa pidettäviä. Rekisteritietojen luovuttamisen on aina perustuttava lakiin. Tietosuojan ja yksityisyyden suojan perusoikeusluonne asettaa niin selkeät rajoitteet Eläketurvakeskuksen tietovarantojen avaamiselle ja uudelleen käytölle, että Eläketurvakeskuksen rekisteritietojen julkisuuden lisäämiselle ei ole edellytyksiä.

Eläketurvakeskuksen rekistereistä voidaan kuitenkin luovuttaa aineistoja tieteellisiin tutkimuksiin, tilastollisiin selvityksiin sekä viranomaisen suunnittelu- ja selvitystyötä varten. Aineistoluovutukset tehdään julkisuuslain mukaisesti, jolloin lupa tietojen saamiseen salassa pidettävästä asiakirjasta annetaan jokaiseen tutkimukseen yksittäistapauksena ja määräaikaisena. Luvassa on määriteltävä tarvittavat tiedot, yksilötietojen käsittelytavat ja käsittelyyn oikeutetut henkilöt.

Eläketurvakeskus on antanut myönteisen kannanoton rekisteritietojen laajemmalle hyödyntämiselle tieteellisessä tutkimuksessa lausunnossaan TURE-työryhmän loppuraportista (VM069:00/2010, 11.11.2011). Lausunnossa Eläketurvakeskus on kannattanut Suomen hallinnollisten aineistojen sekä tilastorekisterien ja -aineistojen saatavuuden parantamista tutkijoille etäkäyttöjärjestelmän kautta. Eläketurvakeskuksen mielestä etäkäyttöjärjestelmän tavoite parantaa julkisin varoin kerätyn tiedon saatavuutta ja uudelleenkäyttöä on kannatettava ja Eläketurvakeskus on omalta osaltaan valmis harkitsemaan osallistumista etäkäyttöjärjestelmän toimintaan, kun toimintatavat ja kustannukset sekä niiden jakomallit järjestelmän piirissä ovat vakiintuneet.

Eläketurvakeskuksen rekistereistään tuottamat yleiset tilastot ja tutkimukset ovat maksuttomia. Ne ovat saatavissa julkisesti Eläketurvakeskuksen Internet-sivustolta ja niistä on laaja ilmainen paperijulkaisujen jakelu. Eläketurvakeskus julkaisee keskeiset tilastonsa Suomen virallisen tilaston (SVT) sarjassa. Eläketurvakeskuksen rekistereistään tuottamien tilastotietojen julkista käyttöä on edistetty välittämällä tilastotietoa useiden julkishallinnon viranomaisten tilastotietokannoissa.

ELÄKETURVAKESKUS

Jukka Rantala

Katri Raatikainen